

JAME

RATNA IZDANJA »JAME« IVANA GORANA KOVAČIĆA

ODJEL REVOLUCIJE NARODNOG MUZEJA ZADAR 1986.

NAKODNI MUZEJ - ZADAR

Odjel DOKUMENTACIJE

Br. B-145

**RATNA IZDANJA »JAME«
IVANA GORANA KOVAČIĆA**

U ČAST DANA REPUBLIKE

ODJEL REVOLUCIJE NARODNOG MUZEJA U ZADRU
POLJANA VLADIMIRA GORTANA bb
20. XI — 8. XII 1986.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY

PHYSICS DEPARTMENT

PHYSICS DEPARTMENT
5712 S. UNIVERSITY AVE.
CHICAGO, ILL. 60637

Pjesnik Ivan Goran Kovačić rođen je 21. ožujka 1913. u Lukovdolu (Gorski Kotar), kao treće dijete oca Ivana Kovačića i majke Ruže rodene Klein. Osnovnu je školu pohađao u Lukovdolu a gimnaziju u Karlovcu i Zagrebu gdje je počeo studirati na Filozofskom fakultetu (1935).

Goran je živio i radio u Vrbovskom, Lukovdolu i Zagrebu gdje je radio kao novinar (**Hrvatska revija, Novosti**) do 5. travnja 1941. od kada ostaje bez posla.

Počeo je pisati u VI raz. gimnazije. U prosincu 1929. tiskao je svoj prvi književni rad — crticu **Ševina tužaljka (Omladina, Zagreb, 1929)**, a dvije godine kasnije objavljuje u zajedničkoj zbirci s dvojicom drugova 19 pjesama. Godine 1932. počinje surađivati u najrenomiranijim književnim časopisima. Nadimak Goran uzima 1935. Piše novele, pjesme, kritike, prevodi s engleskog i francuskog.

Po dolasku Nijemaca i ustaša u Zagreb, Goran boravi u Sv. Jani, Gorskom Kotaru i Vrbovskom, gdje se posvećuje pisanju. U ljeto 1942. odlučuje da pođe u partizane. I 29. prosinca 1942. to ostvaruje skupa s Vladimirom Nazorom. Bijeg iz Zagreba pripremili su akad. kipar Antun Augustinčić, profesor Ivo Marinković, kasnije proglašen za narodnog heroja i Dragutin Sali, zvani Konspirator. Ovaj je pjesnike proveo kroz sve teškoće ilegalnoga puta, preko triju rijeka, do Bihaća i Vrhovnog štaba NOV i POJ. Pet je dana trajalo putovanje od Dubrave do Slunja, gdje se nalazio Glavni štab NOV i PO za Hrvatsku. Najdramatičniji je bio prijelaz preko rijeke Kupe — granice oslobođene teritorije.

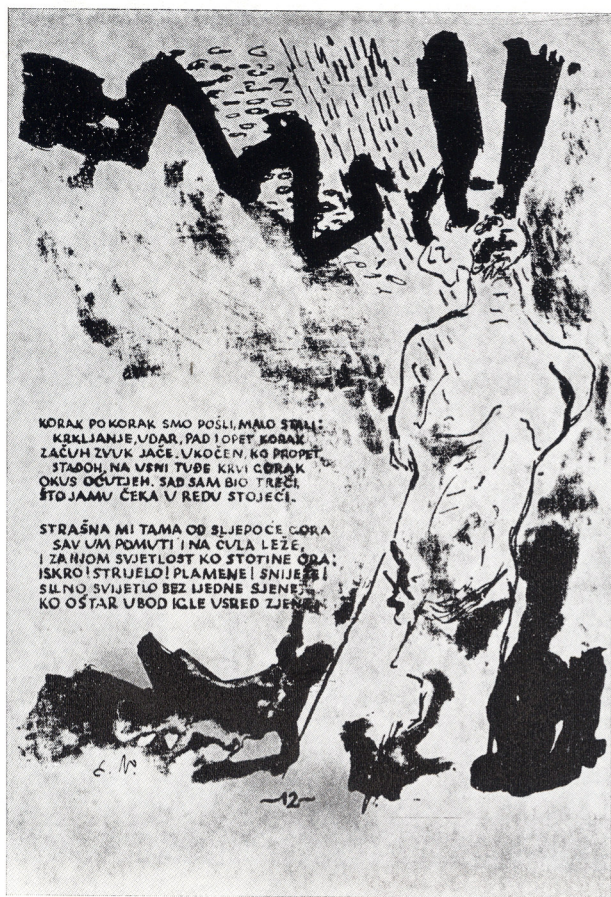
U Bihaću 5. siječnja 1943. Goran drži govor u čast velikog pjesnika i partizana Vladimira Nazora i tom prilikom čita svoju pjesmu **Leševi putuju**, napisanu u Zagrebu. Rastaje se od Nazora i kreće za Livno

Ivan Goran Kovačić

gdje se zadržava do sredine veljače. U obližnjoj pećini piše **Jamu**, za koju je nacрте sačinio još u Zagrebu.

Goran je posljednju verziju **Jame** završio 10. veljače 1943. godine. Glumac Vjekoslav Afrić prvi je put recitirao **Jamu** 12. veljače ranjenicima Prve proleterske divizije, za koje je Goran napisao poseban predgovor.

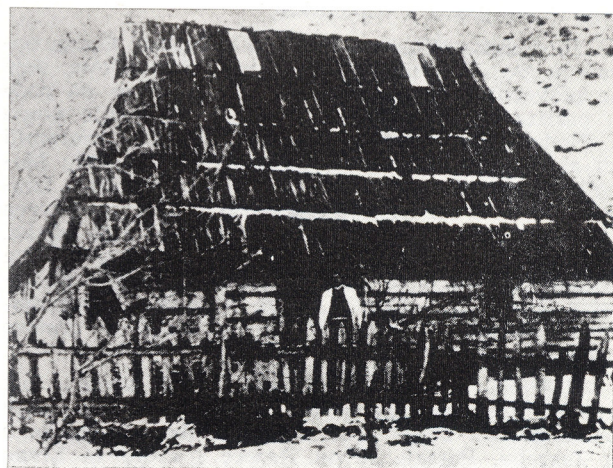
U drugoj polovici veljače Goran je u Gračanici. U mlinu na Rami sastao se s Vladimirom Nazorom. Bio je naoružan puškom. Posljednjih dana veljače boravi u Glamoču. Tu se upoznao s drom Simom Miloševićem, s kojim će provesti najteže dane partizanskog života. Zatim je 4. ožujka u mjestu Gorani, pa u Prenju, u okolini Gračaca, Vakufa i Prozora. U Nevesinju je dodijeljen Petoj crnogorskoj brigadi. Sredinom ožujka je u Idbarskoj dolini. Krajem istoga mjeseca boravi iznad sela Kule (Idbar) gdje piše prigodnu pjesmu **Mrzimo vas** — nakon što je talijanski avion bombama i mitraljeskim rafalima zasuo kolonu u kojoj je i on bio. Početkom travnja je u Hercegovini, kod Bijelog Polja i Stepena. U Gackom je među članovima Kazališta narodnog oslobođenja,

od kojih se rastaje 3. svibnja. Nekoliko dana provodi u Pivskom manastiru. Sredinom svibnja boravi kod Crnog jezera na Durmitoru, blizu Žabljaka.

Dana 19. svibnja 1943. predao je Goran svoje pjesme na čuvanje Petru Komneniću, na Lukovu kod Nikšića.

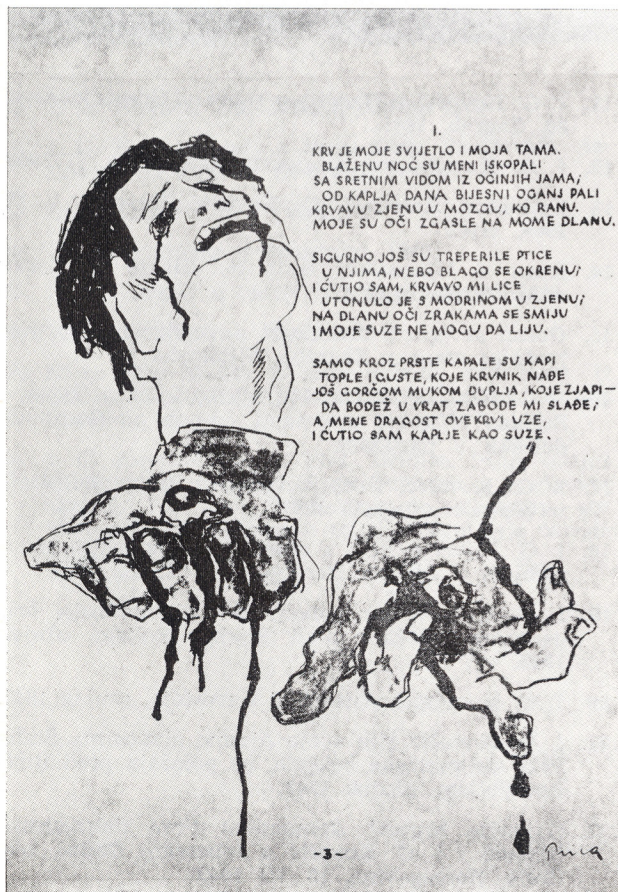
Početkom lipnja Goran boravi uz Vrhovni štab NOV i POJ, oko kojega je neprijatelj stegao obruč, pa se probija prema Foči. U Rudinama je 5. lipnja — tu se sastaju rijeke Piva i Tara tvoreći Drinu. Odatle 18. lipnja odlazi prema Borču. Probija se dalje kroz Zelengoru prema selu Vrbnici. Boravi u napuštenim kolibama. S drom Simom Miloševićem i još nekoliko partizana stiže predvečer 23. lipnja u Vrbnicu. Sklanja se kod seljaka Vidoja Mališa, gdje ostaje dvadesetak dana. U prvoj polovici srpnja u selo Vrbnicu upadaju četnici i odvođe Gorana u nepoznatom pravcu.

Postoje različite verzije o mjestu i načinu Goranove smrti. Prema jednoj (Ivan Lajhtman, **Vjesnik**, 1—11. V 1965) Goran je mučki ubijen u sumrak 12. srpnja 1943, u Ardovoj dolini na Krušičkom brdu, na desnoj obali Drine, kod sela Bunovi, nedaleko od Foče. Oko njega zločinac je razbacao svežnjeve pokidanih rukopisa.

K A T A L O G

1. Ivan Goran Kovačić, fotografija
2. Ratna izdanja **Jame** Ivana Gorana Kovačića:
 - 1. IX 1944, Bari, Italija. Priredio i predgovor napisao Ivo Frol, tehnički redaktor Francé Pintar. Naklada 5000, str. 32
 - 1944, Delnice, Prop. odsjek IV hrvatske brigade NO. Priredio, napisao predgovor i napomene Ivo Frol. Umnoženo na ciklostilu, str. 25 + 1 crtež

I.
KRV JE MOJE SVIJETLO I MOJA TAMA.
BLAŽENU NOĆ SU MENI ISKOPALI
SA SRETNIM VIDOM IZ OČINIJIH JAMA;
OD KAPLJA DANA, BLESNI OGANJ PALI
KRVAVU ZJENU U MOZGU, KO RANU.
MOJE SU OČI ZGASLE NA MOJE DLANU.

SIGURNO JOŠ SU TREPERILE PTICE
U NJIMA, NEBO BLAGO SE OKRENU;
I ČUTIO SAM, KRVAVO MI LICE
UTONULO JE S MODRINOM U ZJENU;
NA DLANU OČI ZRAKAMA SE SMIJU
I MOJE SUZE NE MOGU DA LIJU.

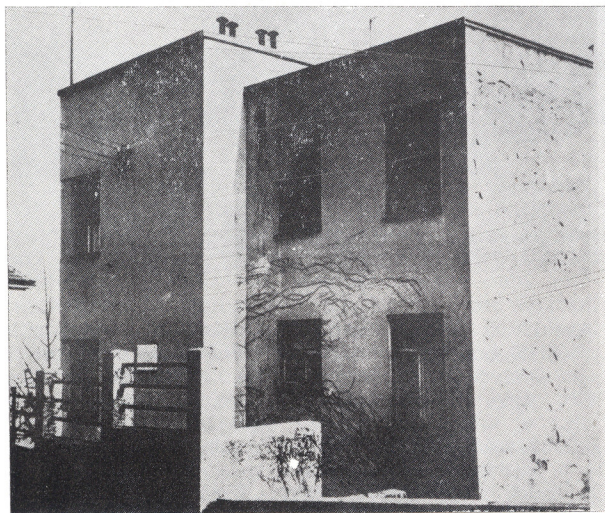
SAMO KROZ PRSTE KAPLE SU KAPI
TOPLE I ČUŠTE, KOJE KRVNIK NABE
JOŠ GORČOM MUKOM DUPLJA, KOJE ZJAPI—
DA BODEŽ U VRAT ZABODE MI SLAĐE;
A, MENE DRAŽOST OVE KRVI UZE,
I ČUTIO SAM KAPLJE KAO SUZE.

- 1. X 1944, Crna Lokva, Kordun, štamparija »Naprijed«. Predgovori Vladimira Nazora i Ive Frola. Izdanje Kluba kulturnih radnika Hrvatske. Naklada 2000, str. 32
- Konac studenog 1944, Topusko. Litografije Edo Murtić i Zlatko Prica. Izdanje Kluba kulturnih radnika Hrvatske. Tiskano u 250 primjeraka, uvezano u padobransko platno. Lito-

grafska preša konstruirana u partizanskoj radionici. Prvih 150 primjeraka provideno je originalnim potpisima autora litografija. Format 27,5 x 21,5 cm, 26 listova, 16 litografija.

- Prosinac 1944, Beograd. Izdanje »Kultura« — Savremena književnost Južnih Slavena, ćirilicom. Priredio i predgovor napisao Ivo Frol. Naklada 13.000, str. 56
 - 17. I 1945, Beograd, isti izdavač i priređivač
 - 1. VI 1945, Beograd, isti izdavač i priređivač. Naklada 5000.
3. Lukovdol, rodno selo I. G. Kovačića, oko 1931.
 4. I. G. Kovačić u okolini svog rodnog sela, 1935.
 5. Faksimil Goranova rukopisa — svršetak novele **Mrak na svijetlim stazama**, 1935.
 6. I. G. Kovačić u Samoboru, lipnja 1939.
 7. I. G. Kovačić u Gračanima, oko 1940.
 8. I. G. Kovačić u Petrovcu kod Podravske Slatine, 1941.
 9. I. G. Kovačić u Zagrebu, početak srpnja 1939.
 10. Na balkonu kuće obitelji Car u Sv. Jani. Goran se igra s mačkicom koju je nazvao Jačica, prema simpatičnom liku starca u svojoj pripovijetki **Mrak na svijetlim stazama**

11. I. G. Kovačić u Nazorovu stanu u Gregorjančevoj 36, Zagreb, 1941.
12. I. G. Kovačić na Zrinjevcu, Zagreb, 28. II 1942.
13. Vjekoslav Kaleb, I. G. Kovačić, Šibenik, 1. IV 1940, crtež
14. Kuća u Mlinarskoj cesti 16, odakle je Goran otišao u partizane
15. Goran se igra s mačkicom na balkonu svog posljednjeg stana u Zagrebu, Mlinarska 16
16. I. G. Kovačić, Ismet Mujezinović, Đuro Tiljak i Stjepan Mitrović u Bihaću, odmah po Goranovu dolasku u partizane
17. I. G. Kovačić, Nedeljković i dr Sima Milošević u Glamoču, veljača 1943.
18. I. G. Kovačić, prvi s desna, s crnogorskim rodoljubima u Idbaru, Hercegovina, ožujak, 1943.
19. I. G. Kovačić sa Štabom Prve dalmatinske brigade na položaju pred Bijelim Poljem, ožujak 1943.
20. I. G. Kovačić nedaleko od Nevesinja, ožujak 1943.
21. I. G. Kovačić čita svoje pjesme članovima Štaba Prve dalmatinske brigade, na položaju pred Bijelim Poljem, ožujak 1943.
22. Gligorije Mandić, komandant Prve dalmatinske brigade i I. G. Kovačić u Idbarskoj Dolini, selo Čošić, Hercegovina, 18. III 1943.

23. I. G. Kovačić kod Idbara, ožujak 1943.
24. I. G. Kovačić, leži u krilu Đoke Pavičevića, nalonjen na stijenu, Nevesinje, 1943.
25. Đuro Tiljak i I. G. Kovačić
26. Vladimir Nazor u Sandžaku, 1943.
27. I. G. Kovačić u okolici Gackog, travanj 1943.
28. Vladimir Nazor u Otočcu, 1943.
29. Kuća Ilije Mališa u selu Vrbnici kod Foče. Iz ove su kuće četnici u srpnju 1943. odveli Gorana u smrt
30. I. G. Kovačić, **Jama**, 1944, Delnice, Prop. odsjek IV hrvatske brigade N. O. Priredio i predgovor napisao Ivo Frol. Umnoženo na ciklostilu, str. 25 + 1 crtež. Vlasništvo Muzeja revolucije naroda Hrvatske, Zagreb

31. I. G. Kovačić, **Jama**, 1. X 1944, Crna Lokva, Kordun, štamparija »Naprijed«. Predgovor V. Nazora i I. Frola. Izdanje Kluba kulturnih radnika Hrvatske. Naklada 2000, str. 32
32. I. G. Kovačić, **Jama**, konac studenog 1944, Topusko. Litografije: Edo Murtić i Zlatko Prica. Izdanje Kluba kulturnih radnika Hrvatske. Naklada 250, uvezano u padobransko platno. Litografska preša konstruirana u partizanskoj radionici. Prvih 150 primjeraka provideno je originalnim potpisima autora litografija. Format 27,5 x 21,5 cm, 26 listova, 16 listografija. Vlasništvo Odjela revolucije Narodnog muzeja u Zadru

Drugi izloženi primjerak **Jame** pod br. 088 vlasništvo je prof. dra Josipa Vrančića iz Zadra.

Izdavač: Narodni muzej, Zadar

Plan izložbe i katalog: Valentin Uranija

Postava izložbe: Valentin Uranija i Antun Travirka

Tehnički suradnik na izložbi: Marko Opačić

Plakat za izložbu: Igor Gluić, akademski slikar

Povećanje fotografija: Antun Travirka

Naklada: 350 primjeraka

Tisak: Narodni list, OOUR »Grafička djelatnost«,
Zadar, 1986.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
LIBRARY
540 EAST 57TH STREET
CHICAGO, ILL. 60637
TEL: 773-936-3700
WWW.CHICAGO.EDU

